

TOEKOMSTVISIE BISDOM GRONINGEN-LEEUWARDEN 2024 -2030

Een openbaar document met name bedoeld voor allen die bestuurlijke medeverantwoordelijkheid dragen.

1. *In exilio spes* - In ballingschap is er hoop

Als christenen staan wij voor de opgave om de Kerk gestalte te geven in deze wereld en in deze tijd. Dat is geen geringe opdracht. Onze kerkgeschiedenis kent bergen en dalen, maar voor het eerst is in onze samenleving sprake van ongekende secularisatie en afbrokkeling van traditionele gemeenschapsvormen zowel in kerken als in het verenigingsleven en bij maatschappelijke organisaties en politieke partijen. Dit kenmerkt de westerse welvaartssamenleving met een materialistische en individualistische inslag, culturele diversiteit en groeiend onbehagen bij tal van groepen. Zorgen over migratie, oorlog en vrede, arbeidstekorten en vergrijzing, kosten van gezondheidszorg en energie, klimaatverandering en een kleiner wordende biodiversiteit nemen toe. Kerken kampen met vergrijzing en kerksluitingen, terwijl ondertussen mensen zoeken naar de zin en betekenis van hun bestaan. Het is een samenleving op zoek naar een stip op de horizon die verbindt en inspireert. Het 2^e Vaticaans Concilie roept de Kerk op God te zoeken, ook in de veranderingen des tijds. Betekent dit ieder voor zich, en God voor ons allen?

De ballingschap van het volk Israël was een keerpunt (6^e eeuw voor Christus). De profeten riepen op tot bekering, waakzaamheid en het opnieuw zoeken van God. Het Joodse volk was verstoken van eigen land en vertrouwde instituties zoals de tempel, het koningschap, de priesters en de stad Jeruzalem. Ze zochten naar God met oude en nieuwe geloofstradities. In dat zoeken werd nieuwe hoop zichtbaar. Ook wij zijn in ons bisdom onderweg naar nieuwe toekomst voor de Kerk.

2. Toekomstvisie - een stip op de horizon

De Rooms-Katholieke Kerk van het bisdom Groningen – Leeuwarden wil een omgeving van gezonde geloofsgemeenschappen zijn, geestelijk-pastoraal en praktisch-economisch. Een plaats waar voor katholieke gelovigen de zondagse eucharistie en de dagelijkse dialoog met God het middelpunt van hun leven zijn. Samen met liturgische vieringen wordt catechese aangeboden voor alle leeftijden: kinderen, (jong) volwassenen en ouderen. Ook in diaconie toont de Kerk de presentie van het christelijk geloof in de samenleving van stad en platteland, samen met andere mensen van goede wil. We creëren nieuwe plekken van hoop, groter en kleiner, waar het eeuwig heil van de mensen kan worden gezocht én gevonden.

3. Overwegingen bij de toekomstvisie

Onze overtuiging

Wij geloven dat Jezus Christus de weg naar eeuwig leven heeft geopend door als Zoon van God mens te worden en verbinding te leggen tussen hemel en aarde. Dat is een heilzame boodschap voor iedereen. De grondtoon van kerkelijke activiteiten is het delen van dit nieuwe leven in de verrezen Christus met de ander.

De belangrijkste reden waarom wij als Kerk bestaan is: Jezus Christus is ermee begonnen. Wij hebben niet onszelf uitgevonden. Als gedoopten en als gewijde bedienaren zijn we geroepen om Christus' verlossingswerk voort te zetten in gebed en liturgie, in catechese en geloofscommunicatie, in diaconie en naastenliefde om te bouwen aan een zichtbare aanwezigheid van de Kerk in deze wereld.

Het gaat niet om *onze* Kerk. De Kerk is van Christus! Wij leven vanuit de belofte dat Hij altijd bij ons zal zijn en dat zijn Heilige Geest ons gegeven is. De eerste bekommernis van de Kerk is een geestelijke: het eeuwig heil van de mensen.

Onze gemeenschap

De zondagse eucharistie is het middelpunt van kerkelijk leven. We streven naar verbreding van de zondagsviering met aanvullende ontmoeting voor kinderen, jongeren en volwassenen zoals informeel gesprek en koffiedrinken, catechese en presentaties. Ook andere vormen van vieren, naast de zondagse eucharistie, kunnen bijdragen aan lokale geloofsbeleving.

De situatie van stad en platteland verschilt. In grotere plaatsen kent de kerkgemeenschap meer diversiteit qua culturele herkomst. Naast traditionele parochianen komen er katholieke migranten, studenten en expats uit alle delen van de wereld en van belangstellenden zonder enige kerkelijke achtergrond en die zich oriënteren op doopsel of opname. Krimp in plattelandsdorpen doet een beroep op kleinere gemeenschappen. Er zijn kerklocaties die pastoraal zwak zijn: weinig kerkgangers, weinig vrijwilligers, er wordt nauwelijks iemand gedoopt, er komen geen kinderen. Het gaat dan vaak om kleine dorpskerken. Voor deze minder vitale geloofsgemeenschappen zullen we deels zoeken naar afbouw en deels naar alternatieven of samenvoeging met een naburige kerk om elkaar te versterken. Voor de kleinere geloofsgemeenschappen die wel toekomst hebben dient gekeken te worden naar de behoeften van de parochianen: welke katholieke presentie is mogelijk en wenselijk in het dorp of de wijk. We kunnen dan denken aan diaconale activiteiten of bijeenkomsten, gespreksavonden, liturgische vieringen met een lagere frequentie, op andere dagen dan de zondag en in kleinere ruimten die geschikt zijn gemaakt. In de kleine geloofsgemeenschappen is de onderlinge gemeenschap belangrijk en soms ook heel sterk. Daar willen wij rekening mee houden.

Geloofsgemeenschappen hebben een gezonde financieel-economische basis nodig. Streefdoel van parochiebegrotingen is een normatieve verdeling respectievelijk voor personeel, gebouwen en pastoraal beleid en activiteiten. Voortgaande krimp van het aantal parochianen, en daarmee minder actieve vrijwilligers en financiële inkomsten, betekent dat sluiting of herbestemming van (kerk)gebouwen nodig kan zijn, zowel in steden als op het platteland. Dat gebeurt binnen de huidige structuur van 19 geografische parochies en vraagt meer samenwerking tussen verschillende locaties binnen parochies.

Pastorale presentie van de Kerk door een kleiner aantal priesters, diakens en pastoraal werkenden (en toegeruste leken) vraagt concentratie van eucharistievieringen, bediening van sacramenten en andere vormen van vieren. Priesters, diakens en pastoraal werkers reizen vaak tussen de kerken en moeten schakelen tussen de verschillende geloofsgemeenschappen. Zij dreigen daardoor overvraagd te worden en dat moeten we

voorkomen. Dit vraagt van de parochianen dat ook zij bereid zijn om in beweging te komen. Er is nu al duidelijk te zien dat dat gebeurt: er zijn op bepaalde zondagen parochiebrede vieringen, en er zijn gelovigen die per se de eucharistie willen vieren, en die een kerk zoeken waar een priester komt, enz. Deze tendens kan versterkt worden: de zondag als de centrale dag om ons christen-zijn te vieren met anderen, ongeacht leeftijd, sociale afkomst en cultuur. De zondag met zo mogelijk een vaste tijd voor de viering zodat de gelovigen vooraf weten waar ze aan toe zijn.

De bouw van nieuwe kerken – een verschijnsel dat achteraf gezien nog lang is doorgegaan, tot in de jaren 1990 – is achterhaald. De bouw van nieuwe kerken was trouwens bedoeld om de Kerk zo dicht mogelijk bij de mensen te brengen, een mooi streven dat geloofsafval wilde tegengaan. In een nieuw te bouwen wijk wordt nu niet meer automatisch een kerk ingepland. Het wordt meer dan ooit duidelijk dat we als gelovigen zelf in beweging moeten komen, dat we elkaar moeten opzoeken, dat we moeten willen leren en mogelijkheden moeten zoeken om dienend in onze samenleving aanwezig te zijn. In beweging komen betekent in geestelijk opzicht: onszelf bewegen in de richting van Christus, Hem centraal stellen in ons persoonlijk leven en in de parochie. Dat betekent ook onszelf bewegen in de richting van een levensvatbare geloofsgemeenschap en in de richting van de zondag om van daaruit weer naar de samenleving te gaan.

Geloofsoverdracht en verbinding met jongere generaties stimuleren we door het continueren van lokale en bisdombrede jongerenactiviteiten. Ontmoeting, geloofsgesprek en vriendschapsopbouw in grotere groepen van leeftijdsgenoten is voor de kerkelijke binding van jongeren essentieel, vooral vanaf de tienerleeftijd (12-18). Roepingenpastoraat voor jongvolwassenen (18-32) wordt breed opgevat: roeping betreft zowel het gewijde ambt, het religieuze leven alsook huwelijk en gezin of een uit idealisme gedreven keuze voor een bepaald beroep.

Onze presentie

De katholieke sociale leer biedt goede handvatten voor de boodschap van de Kerk in de wereld. Diaconie en caritas door de Kerk zijn hierdoor geïnspireerd. Wij stellen ons een wereld voor waarin de sociale leer van de Kerk centraal staat. Waarden als de waardigheid van elke persoon, beschermwaardigheid van het leven, de waarde van gemeenschap, het *bonum commune*, het belang van gezin en opvoeding, subsidiariteit en de plaats van maatschappelijke organisaties, recht en gerechtigheid in de samenleving, solidariteit met minderbedeelden en vluchtelingen, een integrale ecologische visie ('de aarde als ons gemeenschappelijk huis') en het bevorderen van vrede. Deze evangelisch geïnspireerde waarden delen we met 'alle mensen van goede wil'. De Kerk verspreidt deze waarden en wil ze bevorderen in de samenleving door participatie in werkgroepen en projecten.

Elke kerk is ook missiepost – of 'veldhospitaal' in de woorden van paus Franciscus – voor het geloof in de samenleving. Dat geldt ook voor bezoekers van katholieke kerken bij huwelijken, uitvaarten of culturele activiteiten. Een gastvrije ontvangst en laagdrempelige kennismaking met de katholieke geloofstraditie is een christelijke opdracht voor elke gemeenschap die haar kerk openstelt voor publiek.

Zichtbare katholieke identiteit, met name de aanwezigheid van herkenbare katholieke kerkgebouwen die als zodanig in gebruik zijn, draagt bij aan onze missie in de wereld. Dat geldt zeker in deze tijd waarin bekendheid met de kerkelijke traditie en het christelijk geloof niet meer vanzelfsprekend is, maar nieuwe interesse bij mensen die God zoeken wel wordt gewekt.

De Heilige Geest waait waarheen Hij wil om mensen met de boodschap van Christus te inspireren. Beweging van ons allemaal is nodig om plekken van hoop te behouden en te creëren.

+ dr. C.F.M. van den Hout
bisschop van Groningen – Leeuwarden

9 februari 2024

Achtergrond

Achtergrond voor deze Toekomstvisie zijn de volgende beleidskaders: (1) De notitie **Normatief begroten** (2020) voor een evenwichtige financiële planning door parochiebesturen. (2) Het **Gebouwenbeleidsplan** (2021) met de opdracht voor een lange termijn visie van parochies op hun (kerk)gebouwen ter beoordeling door een diocesane gebouwencommissie en beslissing door de bisschop. (3) Facilitering van **Parochiemonitor onderzoek** bij parochies naar sterke en zwakke kanten en naar het profiel van plaatselijke geloofsgemeenschappen, inclusief onderzoekadvies aan parochiebesturen over het toekomstperspectief van hun gemeenschappen.